VALUES OF THE PROFORMS IN ROMANIAN LITERATURE

Iulia-Maria Soare
PhD Student, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract:In this article, I proposed to analyze semantic-functional classes in which linguistic units with different status and grammatical behavior are grouped together on the basis of common combinatorial availability. I chose to study one of these semantic-functional classes, namely the class of proforms, to highlight the role of proforms in various communication situations. This class is extremely heterogeneous because it brings together language units that depend on the context referential, specifying its reference by setting an anaphoric ratio, rarely cataphoretic, with another component of communication, called the reference source of the proform. I preferred to analyze the concept of proform in examples taken from literary works of Romanian writers known to combine the two parallel branches. We selected examples, through which we were able to highlight certain particularities of the proforms according to their referrer in the context of communication.

Keywords: proform, substitute, meaning of words, pronoun, grammar, examples from literature

Conceptul de „proformă" atrage atenția atât prin caracteristicile pe care le are în limba română, cât și prin ortografia sa. Pe de-o parte există lucrări de specialitate în care cuvântul „proformă" este scris cu cratimă. După cum vom preciza în cele ce urmează, prepoziția „pro-" are sensul de „pentru". Astfel, explicația folosirii cratimei în scrierea cuvântului „proformă" este de a sublinia statutul proformei de substitut, mai exact acela de „a ține locul pentru...". Pe de altă parte există gramaticieni care preferă scrierea acestui cuvânt fără cratimă. Rămâne la latitudinea fiecăruia de a utiliza ortografia acestui cuvânt, întrucât indiferent de aceasta, sensul rămâne neschimbat.

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*[1], „pro-" (<lat. pro (2), fr. pro (1) este (1) o prepoziție livrescă, având sensul de: „pentru, în favoarea..., în sprijinul..." și (2) element de compunere care înseamnă „pentru...", „în favoarea..." și care servește la formarea unor adjective. La această definiție se poate adăuga că „pro-" servește ca element de compunere și a unor substantive.

Un recent *Dicționar de neologisme*[2] susține că „pro-", ca element de compunere, are și sensul de:

- „anterior în timp și spațiu"
- „în locul cuiva sau a ceva"

Cu această definiție, semantismul lui *pro-* este mai clar, pentru că unele concepte care îl conțin se definesc prin sensul „în locul cuiva / a ceva, a ține locul cuiva / a ceva".

Problemele gramaticii limbii române sunt studiate din diverse perspective. Indiferent de orientări teoretice, cercetările s-au bazat și întemeiat pe o reexaminare și pe o regândire meticuloasă a materialului, iar reașezarea ideilor într-un cadru conceptual presupune rigoare, dar și reinterpretare și reevaluare.

În articolul de față, îmi propun să abordez valoarea pronumelui de proformă, întrucât acesta reprezintă subclasa cea mai numeroasă a proformelor Deși există gramatici care încadrează mai multe tipuri de pronume în categoria proformelor, mă voi limita la

[1] ***Dicționar explicativ al limbii române,* Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic,1998.
[2] Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, București, Editura Saeculum, 2002.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

pronumele personal și pronumele posesiv, întrucât există varii controverse în ceea ce le privește pe celelalte tipuri. Voi analiza conceptul de „proformă"în exemple preluate din opere literare ale scriitorilor români, evidențiind astfel anumite particularități ale acestui concept în funcție de rolul pe care îl are proforma în contextul comunicării.

Astfel, în ceea ce privește formele „eu, tu", Corneliu Dimitriu este de părere de acestea nu reprezintă pronume, ci mai degrabă un fel de nume pentru vorbitor, respectiv pentru interlocutor. Totuși ele sunt menținute în clasa pronumelor, deoarece se află „în opoziție cu pronumele propriu-zis de tip *el"*[3].

Referitor la categoria gramaticală a persoanei, observăm că *eu* denotă, atât în limbă, cât și în discurs, toți indivizii care vorbesc, dar care schimbă referentul cu fiecare instanță comunicativă, spre deosebire de numele propriu pe care îl presupune. Așadar, pronumele *eu, tu* și implicit *noi* și *voi*, nu au calități de substitute propriu-zise. Însă, persoana a III-a are un conținut referențial necesar, aceasta indică persoana care nu este locutor și are nevoie de determinări contextuale pentru a fi reperată. De aceea, valoarea sa de „pro-" este evidentă.

În exemplul: „Mama îi răspunse ceva, dar *el* nu mai înţelese vorbele ei, căci în clipa când a rostit întrebarea, a simţit cum i se dărâmă în suflet, cu zgomot îngrozitor, o clădire veche, cu temelii ca rădăcinile stejarului." (L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*), dacă nu am ști subiectul operei lui Rebreanu, am fi de părere că „el" se referă la o entitate identificabilă contextual: „Răzvan, băiatul etc.".

Este cunoscut faptul că pronumele se acordă paradigmatic în gen, număr și caz cu substantivul înlocuit, acest acord fiind obligatoriu și total. Acest aspect este detaliat și de G. Nemțu[4] care subliniază că înseși pronumele de persoana I și a II-a, singular și plural, au caracter de substitute, cu toate că nu există substantive de persoana I și a II-a. Explicația ar putea fi oferită pornind de la calitatea lor de substitute, mai exact de proforme, care se pune însă în evidență sintagmatic, prin acordul adjectivului cu pronumele. Acest acord este cel care trimite la substantivul înlocuit. Este vorba, după cum bine știm, despre acordul mediat.

a) „Numai *tu* eşti *vinovat*" (M. Preda, *Moromeții,* volumul I)

„- De ce să fii *tu vinovată*?! strigă Mara ca scoasă din fire." (I. Slavici, *Mara*)

b) „Bine, mă goniţi voi, da' să nu credeţi că *eu* sunt *proasta* aia!" (M. Preda, *Moromeții*, volumul I)

„Dacă tu crezi că *eu* sunt *prost*, fii tu mai deşteaptă." (M. Preda, *Moromeții*, volumul I)

c) „De obicei pe vremea asta (*noi*) suntem *adormite*, dar azi parcă Dumnezeu ne-a şoptit să mai stăm..." (L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*)

În acest exemplu putem avea următoarea interpretare: se poate spune și *„voi* sunteți *adormiți*", de unde și acordul dintre pronumele personal „voi" și adjectivul propriu-zis „adormiți".

d) „Bă, *voi* sunteţi *nebuni*?" (M. Preda, *Moromeții*, volumul I) sau „Bă, voi sunteti *nebune*?"

În cele două exemple de mai sus observăm că apare în discuție acordul mediat.

Conchidem prin a preciza că, după cum se poate observa în exemplele menționate anterior, genul masculin/ feminin trimite la un substantiv masculin/ feminin.

[3]Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, volumul I: *Morfologia*, Iași, Editura Institutul European, 1999, p. 227.

[4] G.G Neamțu, *Curs special de morfosintaxa pronumelui* ținut la Facultatea de Litere UBB, în anul universitar 2003-2004, Cluj.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

R. Jakobson și C. Dimitriu au inclus pronumele personale de persoana I și a II-a în clasa ambreiorilor (<fr. „embrayeur", eng. „shifter"). Clasa ambreiorilor desemnează „unități ale codului lingvistic care trimit în mod obligatoriu la mesaj"[5] („ambreior" = „deictic").

Astfel, deducem faptul că ambreiorii primesc referință doar dacă sunt incluși în mesaj și dacă își schimbă referința odată cu situația de comunicare.

În concluzie, chiar dacă pronumele personale de persoana I și a II-a au semnificație direct dependentă de situația de comunicare, acest tip de pronume are valoare de proformă, întrucât substituie alte părți de vorbire, de la care preia diverse mărci, cum sunt cele de gen și de număr.

Referitor la celalalte persoane ale pronumelui personal, stabilirea referentului se realizează în funcție de situația de comunicare la care se raportează acesta.

„Marţi dimineaţa Mara-şi scoate şatra şi coşurile pline în piaţa de pe ţărmurele drept al Murăşului, unde se adună la târg de săptămână murăşenii până de pe la Sovârşin şi Soboteliu şi podgorenii până de pe la Cuvin. Joi dimineaţa „ea" trece Murăşul şi întinde şatra pe ţărmurele stâng, unde se adună bănăţenii până de pe la Făget, Căpălnaş şi Sân-Miclăuş." (Marin Preda, *Mara*).

Putem observa că în exemplul dat apare o dată formantul „Mara", iar altă dată formantul „ea". Prin pronumele personal la persoana a III-a, numărul singular, tot ceea ce urmează este atribuit „Marei".

„Atunci începu să vorbească preotul. *El* atrase atenţia că învăţătorul n-are nici un interes în chestia asta, dar îşi da seama că trebuie să-şi facă datoria şi să spună părinţilor care e soarta care îl aşteaptă pe băiat."

Și în această situație, pronumele personal la persoana III-a, numărul singular substituie substantivul comun, simplu „preotul".

Diferența dintre ultimele două exemple este că în prima situație avem de-a face cu fenomenul anaforic, întrucât referentul precedă proforma, iar în a doua situație discutăm despre fenomenul cataforic întrucât referentul succedă proforma.

„Norocul lui a fost Zenobia, o femeie ca un bărbat. Fără de *ea* câinii l-ar fi mâncat. S-a măritat cu dânsul fără voia părinților, care-i ziceau că din frumusețe nu se face porumb și din istețime mămăligă. Singură la părinți și din oameni cu stare, ar fi putut lua fruntea satului. *Ea* însă l-a vrut pe Glanetașu și părinții, ca să nu-i iasă din voie, în cele din urmă au dat-*o* și au înzestrat-*o* cu patru table de porumb și două de fâneață, trecându-i și casa din capul satului cu grădina dimprejur." (Liviu Rebreanu, *Ion,* volumul I)

Acest exemplu, pe lângă faptul că are o dată formantul „Zenobia", iar altă dată formantul „ea", prin urmare pronumele personal la persoana a III-a, formă accentuată „ea" are valoare de proformă, prin pronumele personal la persoana a III-a, formă neaccentuată *-o* se preia informația propozițiilor și i se atribuie substantivului propriu „Zenobia". Astfel, proformele au rolul de a menține logica frazei, realizând legături între informațiile prezentate și de asemenea omite repetarea lexemelor. Cu alte cuvinte, în această ultimă analiză, pronumele are rol asemănător cu acela al morfemelor gramaticale și anume acela de repetare a unei informații în scopul punerii în legătură a unor informații, aflate la o oarecare distanță una de cealaltă.

Dacă ne raportăm la pronumele posesiv, putem observa că și în cazul lui apare conceptul de „*pro-*", sub o clasă gramaticală controversată.

Ceea ce ne interesează mai exact este în ce măsură pronumele posesiv își justifică denumirea și care componente sunt veritabilele substitute (*al / a / ai / ale* sau *meu / tău / său* etc.).

[5] Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997, s.v. *ambreior, deictic, deixis.*

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

Gramatica tradițională recunoaște valoarea pronominală a lui „al” în limba română. Adică acel „pro-” face referire la rolul de substitut pe care îl îndeplinește „al”. Există cercetători care au analizat în detaliu statutul lui „al”. De exemplu, Maria Manoliu Manea[6] abordează problema lui „al”, pornind de la ideea că în structurile care conțin un articol posesiv-genitival și un pronume posesiv, atât articolul, cât și posesivul pot fi înlocuite pe rând cu un substantiv.

„S-au împotrivit însă şi *părinţii lui*, şi *ai ei*. *Ai lui* sperau că are să uite pe fata lui Nacu până va isprăvi cu oastea şi îşi va găsi pe urmă o pereche mai potrivită cu starea lui.” (M. Preda, *Răscoala*)

În exemplul dat, se observă că structurile „ai ei”și „ai lui” substituie substantivul comun simplu „părinții”, căpătând astfel valoare de proformă: „S-au împotrivit însă și *părinții lui*, și *părinții ei.Părinții lui* sperau că are să uite pe fata lui Nacu până va isprăvi cu oastea și își va găsi pe urmă o pereche mai potrivită pentru starea lui.”

„Se întoarse spre toţi *ai casei*: zi, mă goniţi?” (M. Preda, *Moromeții*, volumul I)

Astfel, putem observa și concluziona că articolul genitival nu presupune apariția posesivului. Cele două elemente sunt independente și nu pot fi considerate componente ale unei părți de vorbire. Mai mult decât atât, autorea susține că „al” este cuvântul care „ține locul” obiectului posedat, recunoscându-i astfel calitatea de substitut, de „pronume”.

Valeria Guțu Romalo[7] demonstrează că *al / a / ai / ale / altor* nu sunt articole, ci pronume semiindependente, „care realizează poziția subiectului impunând verbului persoana a III-a”, în momentul în care pronumele semiindependent este „determinat printr-un genitiv sau posesiv.”

În ceea ce privește denumirea de pronume semiindepedent trebuie menționate următoarele aspecte:

a) semiindependenteste un calificativ propus de Maria Manoliu Manea și acceptat de Guțu

Romalo și Pană Dindelegan;[8]

b) termenul semiindependent desemnează o clasă restrânsă de pronume a căror caracteristică

sintactică este imposibilitatea de a apărea singure, neînsoțite de determinanți, formând centrul unor grupuri nominale exocentrice (=grupuri în care determinantul nu poate fi suprimat);[9]

c) caracteristica de a cere o determinare obligatorie este obișnuită pentru centrele verbale

(există multe verbe cu determinanți nesuprimabili), dar este rară pentru centrele nominale (centrele substantivale cu determinanți nesuprimabili apar doar în contextul unor predeterminanți care solicită nearticularea: „acest / alt elev a venit”). De aici și denumirea de pronume semiindependente;[10]

---

[6]Maria Manoliu-Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 49.

[7] Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române: Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973, p. 113.

[8] Maria Manoliu-Manea, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, pp. 90-91; Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române: Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973, p. 113; Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie și analiză gramaticală*, București, Editura Coresi, 1994, p. 41.

[9] Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.

[10] Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie și analiză gramaticală,* București, Editura Coresi, 1994, pp. 40-41.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

d) în această situație intră „al” și „cel” în contextele în care centrul substantival lipsește, ele

(=„al”și „cel”) preluând funcția centrului:

„Era destul să-i dea treizeci, douăzeci şi cinci ori douăzeci de mii. Ceilalţi tot *ai* ei rămân, dar sunt mai bine păstraţi.” (I. Slavici, *Mara*)

În acest exemplu, „ai” substituie centrul substantival „banii”. Discursul evocat își păstrează înțelesul, deoarece se subînțelege sensul său din prima propoziție. „Ai” este, în această situație, un pronume semiindependent, perceperea sa fiind imposibil în lipsa unui determinant care să-i confere un înțeles de sine stătător.

„Conştiinţa că toate năzuinţele şi strădaniile lui sunt tot aşa de neputincioase şi fără rost ca şi zvârcolirile unei râme îi năpădea din ce în ce sufletul, împreună cu constatarea amară că viaţa omului e insuportabilă dacă n-are un reazem solid, care să ţie veşnic dreaptă cumpăna între *lumea* dinlăuntru şi *cea* de afară...” (L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*)

„Cea” este un pronume demonstrativ care susbstituie substantivul comun simplu „lumea”. Pe de altă parte, este un pronume semiindependent, din cauza imposibilității de a apărea singur și implicit de a avea sens.

e) calitatea de articol a lui „cel” și „al” este contestată și de alți cercetători, fie în toate situațiile

(Neamțu și Drașoveanu), fie numai în absența substantivului (Pană Dindelegan);

f) în ceea ce privește termenul de „semiindependent”, din sintagma „pronume

semiindependent”, unii cercetători l-au numit „pronume anaforic”[11], iar alții l-au contestat în totalitate. Aceștia din urmă au explicat că: „denumirea de (pronume) semiindependent nu are niciun înțeles sintactic: el poate fi Tr (= termen regent) și atunci este total nedependent, sau poate fi Ts (= termen subordonat) și atunci este total dependent.”[12] În orice caz, ceea ce ne interesează în lucrarea de față este recunoașterea statutului pronominal a lui „al” și prin analogie, a lui „cel”.

g) „cel”semiindependent se folosește ca variantă contextuală a pronumelui demonstrativ de

depărtare „acela”; se deosebește de acesta doar prin restricția specială a apariției în vecinătatea unui determinant obligatoriu;

h) pronumele „al” impune restricții distribuționale mai numeroase; acesta cere, pe lângă un

determinant obligatoriu, vecinătatea unui determinant în genitiv sau posesiv;

„N-avem humorul lor, îl avem pe-*al nostru*, care, e adevărat, e o combinaţie între humorul pur, dacă există aşa ceva, şi lipsa de humor sau humorul involuntar care dă naştere unui humor specific, cînd se rîde atît de persoana care vorbeşte cît şi de ceea ce spune această persoană.” (M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, volumul I)

„[…] în casa lui Bocioacă însă slugile nu erau *ale stăpânului*, ci *ale stăpânei*, şi Simina n-ar fi cutezat, Doamne fereşte, să-i spună stăpânului ceva mai ales de faţă cu stăpâna.” (I. Slavici, *Mara*)

i) autorii *Dicționarului de științe ale limbii* afirmă că *al* cunoaște doar folosiri anaforice, iar

pronumele *cel* apare atât cu folosiri anaforice, cât și deictice;

„Ţăranii s-au urnit greu. Numai *cei* mai învecinaţi s-au ridicat să-şi apere casele lor.” (L. Rebreanu, *Răscoala*) (folosire anaforică)

vs

[11] Ion Coteanu, *Morfologia numelui în limba română (româna comună),* București, Editura Academiei, 1969, p. 111.

[12] D. D. Drașoveanu, *Despre „al”, cu aplicare la o structură problematică* în *Teze și antiteze în sintaxa limbii române,* Cluj, Editura Clusium, 1997, p. 103.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

„Sper că nu eşti un destrăbălat, aici vin numai *cei* care au ceva pe suflet, o durere, o singurătate care îi chinuie, un vis care a fost sfărîmat; vei găsi ceea ce n-ai crezut că poate fi găsit, cu condiţia să nu te îmbeţi şi să începi să urli, sau să arunci cu paharele în pereţi...” (M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*) (folosire deictică).

În cele ce urmează, vom analiza statutul pronominal al lui „al”. Astfel, se observă că în situațiile în care „al” are rol de dublant, ca anticipant reliant, statutul pronominal a lui este imprecis:

a) „Eu îl socoteam drept unul dintre cei mai de seamă poeți *ai* noştri.” (C. Petrescu, *Patul lui Procust*)

b) „Să vedeţi voi cum vinde ea mama două pogoane *ale* mele şi mă dă!” (M. Preda, *Moromeții*, volumul I)

c) „Dar nu uita că ştiu totuşi ceva... într-o zi, poate chiar în seara asta, o să-ţi dau să citeşti un studiu *al* meu din care o să înţelegi mai bine ce gîndesc...” (M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, volumul I)

Valeria Guțu Romalo este de părere că în grupările de genul: „ferestrele mari *ale* casei” prezența lui *al / ale* este indispensabilă, cu precizarea că nu are rol de substitut, ci de dublant: „În acest fel de construcții, *al* nu înlocuiește, ci reia substantivul (are un rol asemănător cu cel pe care îl joacă formele atone ale pronumelui personal în cazul dublei exprimări a complementului)”[13].

Unii cercetători, cum ar fi M. Avram[14], C. Dumitriu[15], G. Pană Dindelegan[16], consideră că atunci când apare în structura unui grup nominal, reluând sau anticipând substantivul, „al” este articol. Aceeași argumentație apare și pentru „cel”.

D. D. Drașoveanu, discutând despre calitatea de adjective sau calitatea de pronume a posesivelor, repetă și completează o concluzie: „Argumentul în favoarea calității de pronume îl constituie faptul că țin locul posesorului. Pentru calitatea adjectivală pledează acordul cu numele obiectului posedat, fapt de ordin gramatical căruia trebuie să i se acorde prioritate cu atât mai mult cu cât indicarea posesorului nu se realizează gramatical, ci lexical.”[17]

Aşadar, după cele menționate, se poate argumenta că „al” şi „cel”sunt proforme, pentru că: în primul rând, „pro-” înseamnă atât „care stă pentru”, „care ține locul…”, cât și reiterare a unei referințe exprimate contextual, în plan sintagmatic, adică proformă se referă atât la substituit paradigmatic, cât și la substitut sintagmatic (anafora), atât la cel care înlocuiește, cât și la cel care reia. În al doilea rând, am demonstrat calitatea pronominală a lui „al” și „cel”. În acest sens, voi realiza o sinteză a celor spuse mai sus:

a) „al” și „cel” sunt substitute veritabile în exemple, fapt necontestat de nicio lucrare:

„- Când au aflat *ai* lui de testament?” (C. Petrescu, *Patul lui Procust*)

În acest exemplu, „ai” poate avea sensul de „părinții, rudele” etc.

„Dezamăgirea însă nu fu prea mare, fiindcă, la urma-urmei, copiii oamenilor nu erau mai breji

---

[13] Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române: Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973, p. 83.
[14] Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Ediția a II-a, București, Editura Humanitas, 1997, p. 73.
[15] C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române,* volumul I: *Morfologia*, Iași, Editura Institutul European, 1999, pp. 171 – 179.
[16] Gabriela Pană Dindelegan, *Teorie și analiză gramaticală*, Ediția a II-a, București, Editura Coresi, 1994, pp. 39 – 40.
[17] M. Zdrenghea, *Există adjective posesive în limbile romanice* apud D.D. Drașoveanu, *Teze și antitezeîn sintaxa limbii române*, Cluj, Editura Clusium, 1997, p. 100.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

decât *ai* lui […]" (Marin Preda, *Moromeții*, volumul I)

În acest exemplu, *ai* substituie substantivul comun„copiii", genul masculin, numărul plural.

„Acum, când vin sutele şi se adună miile pe locul *cel* larg din faţa mănăstirii, acum e secerişul Marei, care dimineaţa iese cu coşurile pline şi seara se întoarce cu ele goale." (I. Slavici, *Mara*)

În acest exemplu, *cel* substituie substantivul comun simplu „locul". Chiar dacă acesta apare și el în propoziție, este dublat, căpătând rolul de proformă.

„Erau, spre pod, două drumuri: unul la stânga, iar *celalt* la dreapta." (I. Slavici, *Mara*)

În acest enunț, *celalt* substituie substantivul comun *pod*, genul neutru, numărul singular.

„Persida ştia că e mai scurt *cel* de la stânga, dar nu stete decât o clipă pe gânduri, apoi, fără de voie, apucă la dreapta, spre măcelărie." (I. Slavici, *Mara*)

Din sensul pe care îl oferă acest exemplu, deducem că „cel" substituie substantivul comun simplu „drumul".

b) în astfel de cazuri, „al" și „cel" preiau funcția de centru, centru substantival fiind absent;

c) grupurile „al / a / ai / ale" + Genitiv sau posesiv nu sunt sudate, fiind perfect disociabile și
analizabile;

d) „al" și „cel"preiau informația de gen, număr și caz a substantivului (= numelui) pe care îl
înlocuiesc;

e) „al" dublant este o proformă; mai exact el funcționează pronominal și are toate caracteristicile
semantico-gramaticale ale proformelor, asemănându-se atât cu formele neaccentuate ale pronumelor personale care dublează complementul direct sau indirect, cât și cu subiectul reluat, cu pronumele relativ preluat.

În concluzie, se poate observa că pronumele reprezintă o clasă largă de proforme, care impune însă păreri diferite în ceea ce privește statutul lor în contextele în care apar. În funcție de rolul pe care îl îndeplinesc în discursul evocat și în funcție de referentul acestora, proformele sprijină modul de construcție și de plasare într-un discurs a unor categorii gramaticale, care trebuie analizate prin raportare la diverse criterii extrem de controversate în lucrările de specialitate.

BIBLIOGRAPHY

I.Surse teoretice

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, Ediția a II-a, București, Editura Humanitas, 1997;

Bidu-Vrânceanu, Angela; Călărașu, Cristina; Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana; Mancaș; Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Științifică, 1997;

Coteanu, Ion, *Morfologia numelui în limba română (româna comună),* București, Editura Academiei, 1969;

***Dicționar explicativ al limbii române,* Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic,1998;

Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române*, volumul I: *Morfologia*, Iași, Editura Institutul European, 1999;

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)

Drașoveanu, D. D, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române,* Cluj, Editura Clusium, 1997;

Guțu Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române: Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973;

Manoliu-Manea, Maria, *Sistematica substitutelor din româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968;

Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, București, Editura Saeculum, 2002;

Neamțu, G.G, *Curs special de morfosintaxa pronumelui* ținut la Facultatea de Litere UBB, în anul universitar 2003-2004, Cluj;

Pană Dindelegan, Gabriela, *Teorie și analiză gramaticală*, București, Editura Coresi, 1994.

II.Surse analitice

Petrescu, Camil, *Patul lui Procust,* București, Editura Litera International, 2010;

Preda, Marin, *Cel mai iubit dintre pământeni*, București, Editura Litera International, 2009;

Preda, Marin, *Moromeții*, volumul I și al II-lea, București, Editura Curtea Veche, 2009;

Rebreanu, Liviu, *Ion*, București, Editura Eminescu, 1980;

Rebreanu, Liviu, *Pădurea spânzuraților*, București, Editura Litera International, 2010;

Rebreanu, Liviu, *Răscoala,* București, Editura pentru Literatură, 1961;

Slavici, Ioan, *Mara*, București, Editura pentru Literatura, 1967.

.

BDD-V4847 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:50:42 UTC)